

تجاوز از حق

هدایتي از کُد مدني افغانستان

- (۱) شخصيکه از حق خود تجاوز نمايد، ضمان بر او لازم می گردد.
- (۲) تجاوز از حق در موارد آتی بوجود می آيد:
 - ۱ - اعمال مخالف عرف و عادت.
 - ۲ - داشتن قصد تعرض بر حق غير.
 - ۳ - جزئی بودن مصلحت شخص نسبت بضرريکه بغير وارد می سازد.
 - ۴ - غير مجاز بودن مصلحت.

هدایتي را که در صدر این نبشته ملاحظه می فرمایید، اوامريست از متن کُد مدني افغانستان: من در ارتباط موضوع برای فهم و آگهی بیشتر «متن» هدایتي دیگری از قانون مدني افغانستان را که در آخرین مقاله ام نگارش یافته بود دوباره ارائه میدارم:

(جواز قانوني ضمان را نفي می کند، شخصيکه از حق خود در حدود قانون استفاده می کند، مسئول خسارات ناشی از آن نمی باشد).

دقت می فرمایید که: در اوامر قبلي و بعدی کُد مدني افغانستان درج (مقاله قبلي و فعلی من): چند اصل عمده وجود دارد:

(۱) - تجاوز از حق (درج مقاله فعلی): که متجاوز از حق مسئول تأديه خساره بوده و ضمان بر او لازم میگردد.

۲ - عدم تجاوز از حق (درج مقاله قبلي) (استفاده از حق در حدود قانون) که فاعل مسئول خسارات وارده نمی باشد و ضمان بر او لازم نمیگردد.

نویسنده:

(۱) شخصيکه از حق خود تجاوز نمايد، ضمان بر او لازم می گردد. (مقاله فعلی)

من چگونگی استفاده از حق را که در صورت داشتن مجوز قانوني منجر به ضمان نمیشود درج مقاله قبلي ارائه داشته و کنون میخواهم در ارتباط به مطالب فعلی که در صدر این مقاله تذکار یافت توضیحاتی به عرض برسانم:

امر مسلم است: هر شخص و یا انسان ذیحق اگر از حقوق قانوني و مجاز خویش تجاوز و به حق دیگران تعرض نماید ضامن تخلفات قانوني خود بوده بر او ضمان لازم و مسئول عمل انجام داده خویش شناخته میشود:

تجاوز بر حق دیگران زمانی تبارز می نماید که از حق خویش تجاوز و خساره و ضرر بديگران ایجاد کند؛ و موجب خساره و ضرر در دنیای حقوق جبران خساره است و آنهم در صورتیکه چنین قضایا فرا تر از ساحه حقوق شامل عناصر جرمی و ابعاد کیفری نباشد.

همینکه می‌گوییم تجاوز از حق متضمن ضمان است؛ مطلبیست با مفهوم خیلی گسترده و وسیع که در حقیقت تجاوز به حقوق دیگران را تبارزمی دهد: که با سخن کوتاه همین تجاوز ضرر ایجاد و ضرر ایجاد شده موجب جبران خساره پنداشته می‌شود: می‌خواهم مثالی در زمینه عرضه دارم که قابل فهم و درک بوده و در روابط اجتماعی جامعه میهن ما ناشناخته نیست:

قبول کنید: «احمد» شخصی که در خارج از مملکت روی شرایط و وضع حاکم و مسلط فعلی و یا ضرورت و علت دیگری «محمود» را برای (نگهبانی و محافظت خانه و یا ابارتمان خویش) وکیل قانونی تعیین و به آن اعتماد می‌نماید ولی «محمود» خلاف صلاحیت معینه ملکیت «احمد» را به شخص ثالث کرایه می‌دهد و بگونه صریح از حق و صلاحیت خویش تجاوز و مسبب ضرر و خساره می‌گردد که موجب جبران خساره می‌باشد.

موارد دیگری از تحقق تجاوز از حق:

۱ - (اعمال مخالف عرف و عادت): به حکم کُد مدنی یا نظام حقوقی افغانستان اجرای اعمال مخالف به عرف و عادات پسندیده تجاوز از حقوق ایجاد می‌کند.

عرف و عادت چیست؟

مجموعه‌ای از روش و رویه، رفتار و باورها بیکه بمرور زمان به صفت عرف و عادت در جوامع مختلف - صرف نظر از اینکه پسندیده است و یا نه پذیرفته شده و در روابط اجتماعی ازان کار گرفته میشود عرف است. زیرا روشیکه مردم به کرد و نکرد آن عادت می‌کنند و در مواقعی که طرف اجرا قرار دارد عرف و عادت است.

گفتنیست که عرف شامل احکام قانون نبوده و بین احکام قانون و عرف تفاوت کلی وجود دارد. اما عرف پسندیده که در روابط و مناسبات اجتماعی افراد جامعه مؤثر و مفید ارزیابی گردد در جمله منابع ایجاد قانون قابل استفاده بوده می‌تواند.

جوامع بدوی بشری در بدو زندگی و بدویت هزاران سال قبل تابع عرف مرسوم دوران خود بدون قوانین مدون - روابط سیاسی و اجتماعی خود را با عرف و عادات و مرسوم حاکم زمان تنظیم می‌نمودند تا اینکه ایجاد قوانین فاصله بین این دو پدیده میان آورد.

به هر صورت می‌خواهم مثالی در زمینه عرضه دارم تا باشد روشنی بیشتری حاصل آید:

تصویری اگر در ذهن دایر بر عناد و خصومت دوشخص و یا دو خانواده را در یک قبیله و قوم قبول نماییم و نتیجه حاصله از آنرا قتل فرزند یک طرف منازعه دانسته و عناد و خصومت را دوامدار بپنداریم تا جاییکه بالاخره بزرگان اقوام اقدام به مصالحه نمایند و قضیه را طبق عرف مسلط بر خودها چنین فیصله نمایند که دختر منسوب به خاندان قاتل طور بد به فرزند خاندان منسوب به مقتول داده شود. این موضوع در حقیقت یک عرف ناپسندیده است که نه صبغه شرعی دارد و نه قانونی و تنها روشیست که تعدادی از مردم محل آن را پذیرفته و مطابق آن عمل می‌نمایند. و عاملین عمل متجاوزین از حقوق خود ها می‌باشند.

ولی اگر مصالحه در بدل قصاص صورت گیرد گرفتن مال و پول مجاز است.

۲ - داشتن قصد تعرض بر حق غیر:

نویسنده: داشتن قصد تعرض برحق غیر را می‌توان از ظواهر امر و عملیکه بگونه مشهود مشاهده و آثار تجاوز بر آن محقق و نیت مضمرة از تعرض را هویدا سازد قصد تعرض خوانده میشود: خوبتر خواهد بود برای ورود در متن و هدایتیکه در بالا تذکار یافت به این مثال مراجعه نماییم:

اگر تصویر صوری و یا قضیه ایرا که بر مبنای اختلاف دو برادر بمنظور تقسیم یک اندازه زمین میراثی بمیان آید و در نتیجه اختلاف خود ها را برضائیت و موافقت هم حل و زمین را با نشانی منقسم و مجزا سازند، ولی به تعقیب آن برادر اولی با داشتن علم کامل در یک متری زمین برادر دومی دیواری بنا نهد و آن را بلند سازد بی شبهه بیانگر قصد تجاوز بر حق آن برادر دیگر است که نمایان میشود.

۳ - جزئی بودن مصلحت شخص نسبت بضرریکه بغیر وارد می سازد.

نویسنده: مصلحت جزئی و کوچک شخصی را نباید به ضرر بزرگیکه به غیر وارد می گردد مصلحت و خیر شماریم و این مصلحت کوچک را در تقابل با ویرانی بزرگ در ردیف هم قرار دهیم و مساوی تلقی کنیم چنانچه از صراحت هدایت فوق الذکر قانون مدنی مفهوم است که بمنظور مصلحت جزئی و ناچیز ضرر کلی را مصلحت ندانیم: بیایید با ذکر یک مثال به موضوع وارد شویم:

قبول کنید «احمد و محمود» در یک محل مسکونی برای اعمار خانه و منزل دو نمره زمین متصل هم دریافت و «احمد» اطراف زمین خود را به مصرف شخصی و بدون شراکت محمود محاط و دیوار می سازد، ولی بعد از مدتی محمود در غیاب «احمد» بالای یک جناح دیوار محوطه نمره «احمد» خانه و منزلی اعمار می نماید که ارزش آن نسبت به همان حصه از دیوار بسیار زیاد و قابل ملاحظه می باشد. درینصورت مصلحت ایجاب نمی کند که احمد خواهان تخریب خانه و منزل محمود گردد. که سبب ایجاد ضرر بزرگ برای مصلحت کوچک است.

۴ - غیر مجاز بودن مصلحت:

نویسنده: (درمقابل مصلحت جزئی اقدام به ضرر کلی و بزرگ تجاوز از حق پنداشته میشود * همچنان در مقابل ضرر بزرگ استفاده از مصلحت جواز ندارد):

اگر به گنه مطلب توجه شود نتیجه آن خواهد بود که برای ایجاد ضرر بزرگ، مصلحت - موردی نداشته و مجاز دانسته نمیشود بلکه تجاوز از حق پنداشته میشود: به این مثال توجه فرمایید:

«احمد» در یک مجتمع بزرگیکه عده کثیری از مردم در آن جا زندگی می نمایند زندگی، می خواهد در خانه و جایداد خویش فابریکه ایجاد کند که خالی از ضرر بدیگران نبوده و این ضرر طبعی برای اجتماع مسکون سبب ایجاد خسارات گوناگون میگردد، که درینصورت بدون گفتگو اقدام «احمد» غیر مجاز و تجاوز از حق به شمار آمده و مصلحت غیر مجاز شمرده میشود.

یاد داشت: من آنچه مینویسم فقط هدایت و داشته های متن و هدایت قانون است و تطبیق قانون و چرا های عدم تطبیق آن به مراجع مربوط ارتباط دارد.

با حرمت سخی صمیم.